

TEKI GRAFICZNE – PIŁSUDSKI, LEGIONY, WOJSKO POLSKIE

- 402. [Piłsudski Józef]. Czermański Zdzisław.** Marszałek Piłsudski w 13 karykaturach. Wstęp Jana Lechonia. Wydanie drugie. Paryż 1931. Drukarnia W.L. Anczyca i Spółki, s. 12, [4], tabl. 13 (ilustracje barwne), 53,0 cm, opr. wyd. teka ppł. wyk. w krakowskim zakładzie introligatorskim Piotra Grzywy. 1500,-

Wydanie II, w nakładzie 500 egzemplarzy numerowanych (egz. nr 556). Zbiór 13 barwnych karykatur Marszałka Józefa Piłsudskiego wykonanych przez Zdzisława Czermańskiego (1900-1970) – żołnierza Legionów, popularnego w okresie międzywojennym rysownika i karykaturzystę, ucznia Kazimierza Sichulskiego. W latach 30. stworzył 3 cykle poświęcone Marszałkowi. Karykatury zamieszczone w oferowanej tece pojawiły się po raz pierwszy na łamach „Cyrulika Warszawskiego” (pod redakcją Jana Lechonia). Wiadomo, że znalazły uznanie samego Piłsudskiego, który polecił powiesić je na ścianach przy schodach prowadzących na I piętro Belwederu. Plansze odbite w paryskim zakładzie Jacometa w Paryżu, śr. o wym. 40,0 x 30,0 cm, naklejone na karty z ochronną bibułą. Całość poprzedzona wstępem Jana Lechonia, poświęconym twórczości Czermańskiego. Na karcie tytułowej i oprawie stemple: „Librairie Polonaise Paris...”. Otarcia i ubytki oprawy, poza tym stan dobry.

Lit.: Józef Piłsudski. Marszałkowi w hołdzie. Katalog wystawy Muzeum Wojska Polskiego, s. 324-326, poz. 461-473, il.

(Patrz ilustracja)

- 403. [Piłsudski Józef]. Czermański Zdzisław.** Józef Piłsudski w 13 planszach. Warszawa 1935. Wydawnictwo J. Przeworskiego, k. [2], tabl. ilustr. 13, [1], 48,0 cm, opr. wyd. karton. 900,-

Druga teka poświęcona życiu Marszałka Józefa Piłsudskiego, autorstwa popularnego rysownika i karykaturzysty Zdzisława Czermańskiego. Zawiera: Szkic portretowy (1935); Pasjans (1931); Na Wawelu (1928); W okopach (1914); Sulejówek (1925); W Paryżu (1921); Z Beliniakami (1915); 19 Marca. Laurka; Pierwszy Marszałek Polski (1921); Rewja (1934); Studium portretowe (1928); W Alejach Ujazdowskich (1934); W Krakowie (1933). Plansze wykonane techniką foto-offsetową w Zakładach Graficznych Straszewiczów w Warszawie, teka wykonana w Zakładach Introligatorskich Bolesława Zjawieńskiego w Warszawie. Na pierwszej planszy faksymile wpisu marszałka Rydza Śmigłego. Rysunki Czermańskiego zaprezentowano po śmierci Piłsudskiego na wystawie w Instytucie Propagandy Sztuki w Warszawie we wrześniu 1935 r., pod protektoratem Rydza-Śmigłego. Naderwania teki, stan plansz dobry.

Lit.: M. Grońska, s. 223, poz. 182

- 404. [Piłsudski Józef]. Dziewiętnasty marca MCMXXIV.** Wirydarz literacki na cześć Marszałka Józefa Piłsudskiego wydany staraniem Związku Strzeleckiego w Grodnie. Druk Franciszka Foltina w Wadowicach, s. 60, [3], tabl. ryc. 5 (drzeworyty), tabl. il. 1 (portret), 25,5 cm, opr. wyd. brosz. 300,-

Druk bibliofilski wydany pod kierunkiem graficznym Emila Zegadłowicza. Wydano w nakładzie 525 egzemplarzy, oferowany bez numeru, odbity na papierze argentyńskim. Opublikowany z okazji imienin Józefa Piłsudskiego przez wydawnictwo literatów z kręgu „Czartaka”, zawiera m.in. teksty Edwarda Słoń-

402. Józef Piłsudski. Tecka karykatur. 1931.

404. Wirydarz literacki. 1924.

skiego, Zofii Nałkowskiej, Tadeusza Szantrocha, Emila Zegadłowicza, Edwarda Kozikowskiego. Poezja i proza, poświęcona walkom o niepodległość oraz miłości do ojczyzny. Na osobnych tablicach oryginalne drzeworyty **Jerzego Hulewicza** („Komendant”), **Lucjana Kobierskiego** („Przy ognisku” oraz „Bitwa”), **Ludwika Misky’ego** („Wieczór biblijny”), **Jana Hrynkowskiego** („Las”). Na ostatniej tablicy reprodukcja portretu Marszałka pędzla Eugeniusza Kazimirowskiego. Okładka w drzeworycie Wojciecha Jastrzębowskiego, przerywniki Ludwika Misky’ego, tekst „Ballady o Wowrze” ilustrowany 7 drzeworytami anonimowymi ze zbiorów oficyny foltinowskiej. Zabrudzenia i naddarcia oprawy, blok poluzowany. **Rzadkie.** (Patrz ilustracja)

- 405. [Piłsudski Józef]. Lepecki Mieczysław.** Józef Piłsudski na Syberji. Warszawa 1936. Główna Księgarnia Wojskowa, s. XII, 227, **tabl. ryc. 8 (drzeworyty St. Ostoi-Chrostowskiego)**, 12 plasz barwnych Z[dzisława] Czermańskiego, winietki, ozdobniki, finaliki, faksymilia w tekście, 42 cm, opr. wyd. pł. ze zdob., zachowana obwoluta, etui kart. 800,-

Bogato ilustrowana monografia przedstawiająca historię zesłania Józefa Piłsudskiego na Syberię. W części końcowej faksymilia wybranych dokumentów Józefa Piłsudskiego oraz urzędowych pism rosyjskich (m.in. list gończy za Piłsudskim). Piękne edytorsko dzieło wydrukowane na bezdrzewnym papierze z Mirkowskiej Fabryki Papieru w Jeziornie. Układ graficzny książki, drzeworyty na osobnych tablicach, ilustracje, ozdobniki, winietki, finaliki w tekście, wyklejkę, projekt oprawy i obwolutę w drzeworycie wykonał Stanisław Ostoja-Chrostowski (1897-1947). Na końcu 12 barwnych plasz Zdzisława Czermańskiego (1890-1970). Oprawa wydawnicza wykonana w warszawskich zakładach introligatorskich Bolesława Zjawińskiego: płótno jasnozielone, na grzbiecie i licu tytulatura, na licu stylizowany portret Marszałka Piłsudskiego, zachowana obwoluta i etui ochronne. Niewielkie przedarcia obwoluty, poza tym stan bardzo dobry. **Ładny egzemplarz.**

Lit.: M. Grońska, Grafika w książce, tece i albumie, poz. 122.

(Patrz ilustracja na stronie następanej)

- 406. [Piłsudski Józef]. Pamiętka po Marszałku Józefie Piłsudskim.** Warszawa 1936. Główna Księgarnia Wojskowa, k. [364], 14,5x19 cm, luksusowa opr. wyd. skóra z tłocz. i złocz., brzegi kart złocz. 300,-

405. Józef Piłsudski na Syberii. 1936.

406. Pamiątka po Marszałku J. Piłsudskim. 1936.

Album poświęcony Marszałkowi Józefowi Piłsudskiemu. Na każdej stronie znajduje się fotografia przedstawiająca scenę z życia Marszałka, opatrzona odpowiednio dobranym fragmentem z mów, pism, przemówień i rozkazów. Fotografie ułożone chronologicznie od narodzin aż do śmierci Piłsudskiego. Druk jednostronny, opracowanie graficzne Atelier Girs-Barcz. **Luksusowy wariant oprawy wydawniczej:** skóra cielęca jasnobrazowa, na grzbiecie złożona i tłoczona tytulatura w formie pieczęci z przeciągniętymi sznurami, brzegi kart złożone. Na przedniej karcie ochronnej pieczętka: „Dochód przeznaczony na sierociniec im. Marszałka Józefa Piłsudskiego Tow. Opieki nad sierotami po poległych wojskowych i dziećmi inwalidów”. Niewielkie otarcia oprawy, blok lekko poluzowany, stan dobry. **Rzadkie.**

(Patrz ilustracja)

407. **[Czermański Zdzisław].** Mars w karykaturze. Album pamiątkowe D.O.K. nr VI. Lwów 1925, nakładem Towarzystwa Wydawniczego „Ateneum”, s. [8], tabl. ilustr. 244, 25,0 cm, opr. pł., przewiązane sznureczkiem. 300,-

Album karykatur oficerów Dowództwa Okręgu Korpusu nr VI we Lwowie, m.in. **generała Hallera, Marszałka Piłsudskiego, generała Sikorskiego, generała Żeligowskiego.** Na ostatniej planszy autokarykatura Zdzisława Czermańskiego (1900-1970), popularnego w okresie międzywojennym rysownika i karykaturzysty, autora m.in. albumów poświęconych Marszałkowi Piłsudskiemu. Całość poprzedzona wstępem profesora historii sztuki na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie Władysława Kozickiego oraz indeksem osób przedstawionych. Niewielkie otarcia oprawy, poza tym stan dobry.

408. **[Gottlieb Leopold].** Legiony Polskie. Warszawa 1936. k. [2], s. 10, **tabl. ryc. 22 (litografie barwne)**, folio, teka wyd. ppł. 3500,-

Zawiera 22 litografie barwne, sygnowane na kamieniu, średnio o wym. 45,0 x 33,0 cm, wklejone w papierowe passe-partout: Wódz [Józef Piłsudski], Szef – K. Sosnkowski, E. Rydz-Śmigły, L. Ber-

becki, W. Belina-Prażmowski, J. Haller, B. Roja, Na posterunku, Obserwatorzy, W pełnym rynsztunku, W marszu, Pionier, Raport, Ordynans konny, Na placówce, Mały dobosz, Ostatni strzał, W drodze do okopu, Mandolinista, Pożegnanie, Śpij kolego w ciemnym grobie, Cmentarz bohaterów. Autorem prac jest Leopold Gottlieb (1879-1934), malarz i grafik, w latach 1914-1918 służący w I Brygadzie Legionów. W czasie służby w Legionach powstały jego najbardziej znane grafiki oraz rysunki, stanowiące cenny dokument historyczny z walk tego okresu. Teka Legionów ukazała się po raz pierwszy w 1916 r. w Zurychu, odbita przez samego artystę w Zakładach Litograficznych J. E. Wolfensbergera. Grafiki poprzedzone wspomnieniem Juliusza Kaden – Bandrowskiego, pisarza, oficera Legionów, adiutanta Marszałka Piłsudskiego. Na licu oprawy złożony tytuł: „Legjony Polskie” oraz tłoczony Orzełek Związku Strzeleckiego z 1913 r. Część prac z naklejonym na papierowe p-p tytułem. Drobne zabrudzenia i uszkodzenia kart tekstu, stan grafik bardzo dobry, zabrudzenia i uszkodzenia teki.

Lit.: M. Grońska, Grafika w książce, tece i albumie, s. 230, poz. 221

(Patrz tablica XXIV)

- 409. Gutowski Wiktor Ignacy.** 4 pułk piechoty Legionów na Litwie 1919. Wilejka 1919, k. [1], **tabl. ryc. 15 (litografie na tincie)**, 62,5 cm, teka wyd. karton z litografią na licu. 1200,-

Na pierwszej karcie litografowana dedykacja: „Twórcy 4 pułku bohaterskiemu Wodzowi II Dyw. Legionów Generalowi Roi poświęcam autor” oraz tekst artysty poświęcony walkom Legionów na Litwie w 1919 r. (podpisany: „Wiktor Ignacy Gutowski podporucznik 4 p.p. Leg. Wilejka 30 lipca 1919”). Teka zawiera sceny z życia codziennego żołnierzy 4 p.p. Legionów na Litwie (na stanowiskach w okopach, w czasie warty, podczas odpoczynku), a także widoki (zamek w Lidzie, panorama Wilii, cmentarz wojenny). Litografie sygnowane na kamieniu, szczegółowo datowane i opatrzone przez autora opisem, śr. o wym. 55,0 x 42,5 cm. Autorem teki jest Wiktor Ignacy Gutowski (1884-1971) – malarz, uczeń Leona Wyczółkowskiego, członek Sokola, żołnierz 2 Pułku Piechoty Legionów, następnie obrońca Lwowa, nauczyciel, związany po wojnie z Nowym Targiem. Uszkodzenia teki, naderwania krawędzi kilku plansz, stan litografii dobry.

Lit.: M. Grońska, s. 55, il. 24; s. 233, poz. 233

- 410. Jaźwiecki Franciszek.** Polska Góra. Teka autolitografij. B.m. b.r. [1937] b.w. K. [1], **tabl. ryc. 12 (litografie)**, 34,0 cm, opr. karton. 1000,-

Egzemplarz nr 310. Teka 12 litografii (w tym 6 barwnych), sygnowanych na kamieniu „F. Jaźwiecki”, śr. o wym. 28,0 x 23,0 (naklejonych na plansze 34,0 x 31,0). Grafiki ukazują okopy, zasieki, mogiły wojenne oraz wioski na Wołyniu (okolice Kostiuchnówki) z okresu walk w lipcu 1916 r. Na pierwszej planszy spis prac oraz krótki wstęp poświęcony walce Legionów („Polska Góra to dni krwi i chwały legionowej”). Według rysunków sporządzonych w lipcu 1916 r. litografie wykonał w 1937 r. Franciszek Jaźwiecki (1900-1946), malarz i grafik, od 1914 r. walczący w Legionach. W okresie międzywojennym artysta studiował w krakowskiej ASP, malował obrazy o tematyce batalistycznej, często powracając także do walk Legionów. Poniżej wstępu napisana odręcznie dedykacja z 1942 r. Oprawa po konserwacji (zachowane jedynie lico, ze śladami zabrudzeń), stan grafik dobry.

Lit.: M. Grońska, s. 119, il. 70; s. 243, poz. 294

(Patrz ilustracja na stronie następnej)

- 411. Kossak Wojciech.** Legiony Polskie 1914 według oryginałów... Wydawnictwo Naczelnego Komitetu Narodowego. B.m. [Wiedeń], b.r. [1914]. Tabl. il. 5, 47,0 cm, opr. wyd. karton. 800,-

Tecka zawiera 5 plansz z przedstawieniami żołnierzy Legionów Polskich 1914 r.: Ułan; Oficer sztabu i oficer ordynansowy; Artyleria; Piechota: Oficer i szeregowiec; Oficer żandarmeryi polnej i kapelan obozowy. Barwne druki artystyczne, z wiedeńskiego zakładu C. Angerera i Göschla, śr. o wym. 31,0 x 22,0, naklejone na plansze i opatrzone podpisem. Sygnowane – są dziełem wybitnego polskiego malarza – batalisty Wojciecha Kossaka (1857-1942). Artysta został w 1914 r. powołany do armii austriackiej – do 1. korpusu armii gen. Dankla, gdzie pełnił funkcję komendanta kolumny samochodowej. Już w połowie sierpnia Kossak znalazł się na froncie lubelskim, ale mimo tego nie zaprzestał twórczości malarskiej. Tecka z przedstawieniem pięciu akwarel ukazała się w końcu 1914 r. w Wiedniu nakładem Oddziału II Departamentu Skarbowego NKN. Album Kossaka był największym wydawnictwem Oddziału, który został rozwiązany w listopadzie 1914 r. Kilkadziesiąt egzemplarzy albumu wysłano w marcu 1915 r. do Ameryki, gdzie tamtejsza Polonia zbierała fundusze na ofiary wojny. Tecka przewiązana

413. Teka autolitografii artystów legionistów. 1934.

410. F. Jaźwiecki. Teka litografii. 1937.

414. S. Stefański. Ułani. (akwarele). Ok. 1923.

biało-czerwoną wstążką, na licu odbity srebrną farbą Orzełek. Nieaktualna pieczęć własnościowa (nieczytelna), z dopisaną odręcznie datą „Lublin, XII 1915”. Uszkodzenia oprawy, stan plansz dobry. Lit.: W. Milewska, M. Zientara, Sztuka Legionów Polskich i jej twórcy 1914-1918, Kraków 1999, s. 316

412. [Szwajcer Jerzy – Jotes]. 84 Pułk Piechoty w Pińsku. Karykatury Jotesa. B.m. (Warszawa) b.r. (1933). K. [2], tabl. il. 7, 17,5 x 24,0 cm, opr. luksusowa J. Recmanika, skóra z tłocz. i złoc. 600,-

Exemplarz generała Emila Krukowicz-Przedzimirskiego, dowódcy 30 Dywizji Piechoty w Kobryniu, a we wrześniu 1939 r. Armii Modlin (na karcie przedtytułowej odręczna dedykacja: „Dowódca i Korpus Oficerski 84 pułku piechoty w dniu święta pułku 29 lipca 1933 r. w dowód głębokiej czci i bezwzględnej oddania swemu ukochanemu Dowódcy Dywizji Panu Generałowi Krukowicz – Przedzimirskiemu ofiaruje”). Album karykatur żołnierzy 84 pułku piechoty (Strzelców Poleskich), autorstwa Jerzego Sz wajcera (1892-1967), popularnego w okresie międzywojennym rysownika. **Oprawa luksusowa Jana Recmanika** (sygnowana na tylnej okładce ślepym tłokiem) – czarna skóra z tłocz. złotem napisem: „84 P.P.”, intarsjowana pasami brązowej skóry. Stan bardzo dobry.

- 413. Teka autolitografij artystów legionistów** wydana w dwudziestolecie zbrojnego czynu Legionów. 1914-1934. Kraków 1934. K. [1], **tabl. ryc. 15 (litografie)**, 42,0 cm, opr. wyd. teka ppł. 2400,-

Teka wydana przez Sekcję Plastyków Legionowych z okazji 20-lecia wyruszenia oddziałów legionowych z Krakowa (wydawnictwo towarzyszyło wystawie w tamtejszym Muzeum Narodowym p.t. „Historyczna Wystawa Legionów Polskich”). Zawiera 15 autolitografii 10 artystów związanych z Legionami: Stanisława Dąbrowskiego, Kazimierza Dzięlińskiego, Stanisława Janowskiego, Franciszka Jaźwieckiego, Stanisława Kamockiego, Tadeusza Korpala, Ignacego Pinkasa, Tadeusza Seweryna, Wincentego Wodzinowskiego i **Leona Wyczółkowskiego**. Prace ukazują portrety żołnierzy, walkę i życie w okopach, cmentarze wojenne, a także sceny symboliczne. Grafiki sygnowane ołówkiem (poza Pinkasem, Wyczółkowskim i Wodzinowskim), częściowo opatrzone tytułami oraz sygnowane na kamieniu; śr. o wym. 37,0 x 29,0, wklejone w papierowe passe-partout. Otarcia i zabrudzenia oprawy, stan grafik dobry.

Lit.: M. Grońska, s. 117, il. 69; s. 198, poz. 40
(*Patrz ilustracja*)

- 414. Stefański Stanisław. Ułani** (karykatury i teksty żurawiejek). Zespół 6 akwarel. Ok. 1923 r. 4200,-

Akwarele, tusz na kartonie; 6 plansz śr. o wym. 27,5 x 21,5 cm

Na jednej planszy sygnatura tuszem: monogram wiązany „SS”. Zespół karykatur ułanów następujących pułków: 9 p. uł. Drohobyskich, 5 p. uł. Zaslawskich, 14 p. uł. Jazłowieckich, 22 p. uł. Przemyskich, 27 p. uł. Ciechanowskich (Nieśwież), 13 p. uł. Wileńskich. Każdej akwareli towarzyszy żurawiejka – żartobliwy dwuwiersz poświęcony poszczególnym jednostkom. Początkowo żurawiejki odnosiły się jedynie do pułków ułanów, z czasem zaczęły powstawać także dla innych formacji. Piosenki te śpiewali oficerowie, jedynie w swoim gronie, podczas nieformalnych spotkań. Zabrudzenia, niewielkie ubytki papieru. Na odwrocie karykatury ułana wileńskiego rysunek ołówkiem (oddział ułanów), na odwrocie 2 plansz szkice ołówkiem.

Lit.: *Wesoły wojak*, katalog z humorem. Centralna Biblioteka Wojskowa, Warszawa 2011
(*Patrz ilustracja*)